

Kultur
Ingrid Printz
Tfn: 063147600
E-post: ingrid.printz@regionjh.se

2019-11-07

RUN/229/2019

Uppföljningsrapport: Kulturella och kreativa näringar

Område kultur har från Regionala utvecklingsnämnden ett uppdrag att arbeta med målet Att skapa förutsättningar för att antalet verksamma inom kulturella och kreativa näringar ökar. Den regionala utvecklingsstrategin betonar kultur och kreativitet såväl för social som ekonomisk utveckling och hållbarhet.

- ”Kulturella och kreativa näringar (KKN) innefattar ett företagande som ofta grundas i en konstnärlig profession. Att koppla kulturpolitikens stöd till konst och kultur till den näringslivsinriktade tillväxtpolitiken ger förutsättningar att etablera attraktiva och kreativa kluster i norra Sverige samt att i högre grad stödja företagens internationalisering på den globala marknaden. Att arbeta tvärpolitiskt för att andra politikområden tar in kulturens roll i samhällsutvecklingen blir viktigt för fortsatt utveckling av Kulturella och kreativa näringar.” (Ur Kulturpolitiskt positionspaper Kultur i Norr.)

Vid uppföljning av kulturella och kreativa näringars utveckling i regionen har Tillväxtverkets statistikverktyg Kreametern använts. Kreametern är ett verktyg som redovisar offentlig statistik för kulturella och kreativa näringars utveckling i Sverige för perioden 2010 – 2016.

Bakgrund - utveckling av KKN i regionen de senaste tio åren.

I Jämtland Härjedalen har det skett en utveckling sedan införandet av regeringens handlingsplan för KKN 2009–2010, där kulturpolitiken under åren lyft fram konstnärspolitiken som viktig för utveckling av kulturlivet. Regionen har genom område kultur under ett tiotal år drivit utveckling av kulturella och kreativa näringar genom ett antal projekt i samarbete med aktörer som KK-stiftelsen, Kulturrådet, Länsstyrelsen, Tillväxtverket, europeiska regionalfonden och Generator Sverige. Andra offentliga satsningar som påverkat utvecklingen är medlemskapet i ”UNESCO Creative Cities Network” och Tillväxtverkets utlysning om stöd till kompetensutveckling i regioner om kulturella och kreativa näringar. Fyra av länets kommuner deltog tillsammans med representanter från regionen och Mittuniversitet. Regionen deltar från 2016 i nationella nätverket Team Sweden med uppdrag att främja KKN och export från Sverige.

Från 2018 deltar regionen genom område kultur i Samling Näringslivs branschforum för KKN. Från 2019 deltar regionen som en av sex regioner i ett nätverk med Lunds universitet om att undersöka kulturens och kreativitetens roll för hållbar regional utveckling. Syftet är kunskapsinhämtning genom erfarenhetsutbyte, forskning och utvecklingsarbete samt genom publik spridning av kunskap som i förlängningen kan bidra till uppdragsutbildningar.

Mittuniversitetet har från 2008 bedrivit forskning på temat ”KKN och dess betydelse för regional utveckling”. Ett antal studier har publicerats kring effekter av satsningar på kreativ ekonomi, gastronomi, kulturarv, upplevelser av konst, film i koppling till viktiga förutsättningar som distribution, varumärke, marknadsföring, nätverk och entreprenörskap. Med start hösten 2020 utvecklas ett nytt masterprogram vid Mittuniversitetet inom området gastronomi som ska beröra lokal matproduktion för hållbar utveckling, kulturarv och turismnäring. Utbildningen utvecklas i samarbete med andra europeiska regioner där Universitetet i Parma är utbildningsansvarig.

Status för kulturella och kreativa näringar i länet

Antalet verksamheter i regionen inom kulturella och kreativa näringar¹ år 2016, är 1 264 företag. Av dessa är många enmansföretag, spridda inom olika delbranscher. Antalet verksamheter inom (KKN) har på kort sikt (mellan åren 2015–2016) i stort sett varit oförändrad med en svag ökning. På längre sikt, (2010–2016) har antalet verksamheter ökat något, främst inom litterärt och konstnärligt skapande, bild och form samt audiovisuellt. Under perioden 2010–2016 har en *ökning skett* med 128 verksamheter/företag. Att notera är att samtidigt har förädlingsvärdet² har minskat på lång sikt, från 664 512 kr år 2010 till 599 956 kr år 2016.

I jämförelse med riket utvecklas KKN i Jämtlands län ungefär likvärdigt. Under perioden 2010–2016 ökade andelen verksamheter med 11 procent i riket och 10 procent i Jämtlands län under perioden.

Andelen kvinnor respektive män som arbetar inom KKN är relativt jämt. Kvinnorna jobbar till stor del inom kategorin mode (framförallt handel med mode) medan män är mer spridda inom yrkeskategorierna. Det är en något högre andel sysselsatta kvinnor inom KKN i regionen, dock ser bilden annorlunda ut om man tar bort handelskoder (tex butiker) vilket gäller i stort sett hela riket.

Sysselsättningen inom KKN, åren 2016 - 2017 har ökat med 33 personer i Jämtlands län. Ökningen ligger främst inom mode (med 54 sysselsatta) och främst bland kvinnorna (med 45 sysselsatta). Män är mer spridda inom olika branscher medan kvinnorna är mer koncentrerade till ett fåtal branscher, inom mode och kulturarv. Vi kan se samma mönster inom KKN som inom alla branscher, att män är mer spridda inom olika branscher medan kvinnorna är mer koncentrerade till ett fåtal branscher.

Utifrån vilken delbransch personer i Jämtlands län är sysselsatta inom KKN, finns tecken på en ökad jämställdhet inom delbranscherna under perioden (2010–2017). Antal män som är sysselsatta inom kulturarv ligger på ungefär samma nivå som antal kvinnor och inom litterärt och konstnärligt skapande har kvinnorna ökat ordentligt. Även inom mode, där

¹ Definition se Kreametern på Tillväxtverket.

² Förädlingsvärde brukar definieras som det värde ett företag tillför genom sin verksamhet. Det brukar även uttryckas som företagets bidrag till bruttonationalprodukten (BNP). Värdet av ett företags produktion minus värdet av insatsvarorna som har använts.

kvinnor dominerar, har antalet män ökat under tidsperioden 2010–2017. Andelen utrikesfödda som var sysselsatta inom KKN år 2017 var 9 procent och andelen inrikes födda var 91 procent.

Utmaningar och möjligheter

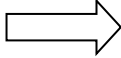

I Region Jämtland Härjedalens kulturplan 2019–2022 lyfts kulturskaparna fram som kärnan i KKN och som viktiga resurser för länets innovationsklimat. Inför revideringen av den regionala utvecklingsstrategin (RUS) har ett antal workshops under hösten 2019 riktats till verksamma inom KKN för inspel i RUS-processen. Ett sextiotal företagare har deltagit i dessa sammankomster spridda i länet. Frågan om utveckling av kulturella och kreativa näringar vilar på två ben och berör såväl kultur som näringsliv. Genom detta behöver kommande insatser för KKN samordnas bättre. Att möta företagarnas behov är angeläget och behöver göras i nära samverkan med kommunerna. Regionens skrivningar inför de nya fonderna och smart specialisering ger möjlighet till utveckling av näringarna.

Framåt bör fokus kring utveckling av KKN läggas på strategiskt lärande mellan branscher och med andra regioner, nationellt och internationellt. Branschforum KKN genom Samling Näringsliv får betydelse för utvecklingen framåt. En avsiktsförklaring som regionen tecknat med med SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign om kompetensinsatser kring designmetodik liksom samverkan med regionala nätverket kopplat till Lunds universitet är alla viktiga plattformar för utveckling av kulturella och kreativa näringar i vår region. Även Kultur i Norr lyfter ambitionen att driva utveckling av KKN i de fyra nordliga regionerna med det övergripande syftet att stärka det professionella kulturlivets roll och position som tillväxtfaktor i norra Sverige. Angeläget blir att:

- Hitta former och kontaktytor för samverkan näringsliv och kultur
- Synliggöra KKN företagen och visa på deras betydelse för regional utveckling
- Öka förädlingsvärdet genom insatser till företag som vill växa
- Fortsatt uppföljning och kartläggning av företagen och företagens behov
- Erbjudna kompetensutveckling till kommuner, näringsliv m.fl.
- Arbeta för utveckling av export och utveckla kopplingar till besöksnäringen
- Knyta KKN till destinationer och gastronomiområdet för utveckling av landsbygden och dess företagande
- Utveckla kreativa mötesplatser /ateljéer och verkstäder

Måluppfyllnad

Mål: Fler företag inom kulturella och kreativa sektorer stärker länets attraktionskraft

I jämförelse med övriga riket	Utveckling ett år tillbaka	5–10 års trend
		

Förklaring för ovan:

Färgen på bollen och pilen samt riktningen ska visa

1. Hur Jämtlands län ligger till i förhållande till andra län och/eller riket,
2. Om det skett en ökning, minskning eller är oförändrat i förhållande till föregående mätning/år, samt
3. 5–10 årstrend.

Färgerna visar en bedömning om det är en bra eller dålig utveckling i förhållande till målet.

Färgerna grön (bra) oförändrat (gul) röd (dålig) vit (omöjlig att bedöma).

Riktningen på pilarna visar på positiv, oförändrad eller negativ utveckling.

Sammanfattning

Antalet verksamheter inom Kulturella och kreativa näringar har på kort sikt (mellan 2015–2016) i stort sätt varit oförändrat med en svag ökning.

På längre sikt, 2010–2016 har antalet verksamheter ökat något, främst inom litterärt och konstnärligt skapande, bild och form samt audiovisuellt (se tabellen nedan). Totalt sätt en ökning med 128 verksamheter.

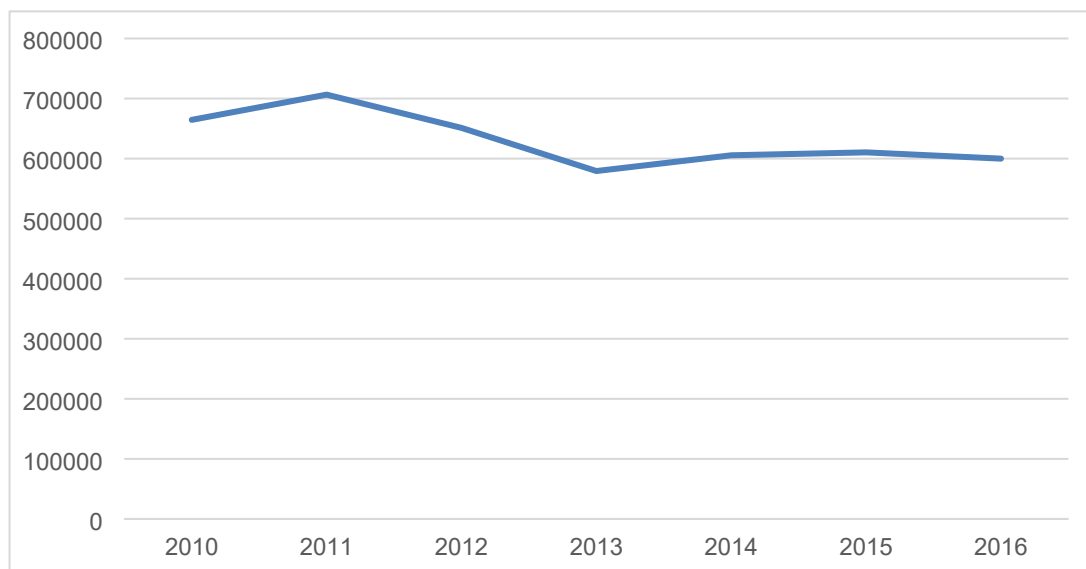
Att konstatera är dock att förädlingsvärdet har minskat på lång sikt, från 66 4512 år 2010 till 59 9956 år 2016. Samt att det finns sned könsfördelning inom yrkeskategorierna. Den tydligt uppdelat arbetsmarknaden lyser även igenom Kulturella och kreativa näringar. Kvinnorna jobbar till stor del inom kategorin mode (handel) medan män är mer spridda inom yrkeskategorierna.

Jämfört med riket utvecklas KKN i Jämtlands län ungefär likvärdigt.

Underlag

Nedanstående indikatorer utgår ifrån Tillväxtverkets definition av KKN vilket gör det möjligt att ta ut statistik på antal verksamheter³ i Jämtlands län vilket går att jämföra med andra län och riket.

Förädlingsvärdet inom KKN 2010–2016

Källa: Kreametern

I ovanstående tidsserie kan vi se hur förädlingsvärdet förändrats mellan 2010-2016 för KKN i Jämtlands län. Förädlingsvärdet har mellan 2014-2016 varit relativt oförändrat, jämfört med tidigare år.

I jämförelse med riket så har Jämtlands län ungefär samma andelsökning av KKN verksamheter, möjligen ligger Jämtlands län något lägre än riket. Mellan 2010-2016 ökade andelen KKN verksamheter med 11 procent i riket och 10 procent i Jämtlands län under samma tidsperiod.

Andelen kvinnor respektive män som arbetar inom KKN är relativt jämt. Dock är det en högre andel män som arbetar inom KKN om handelskoder tas bort.

³ Verksamhet: Antal verksamheter i faktiska värden som antalet aktiva icke-finansiella företag under referensåret (till och med utgången av november).

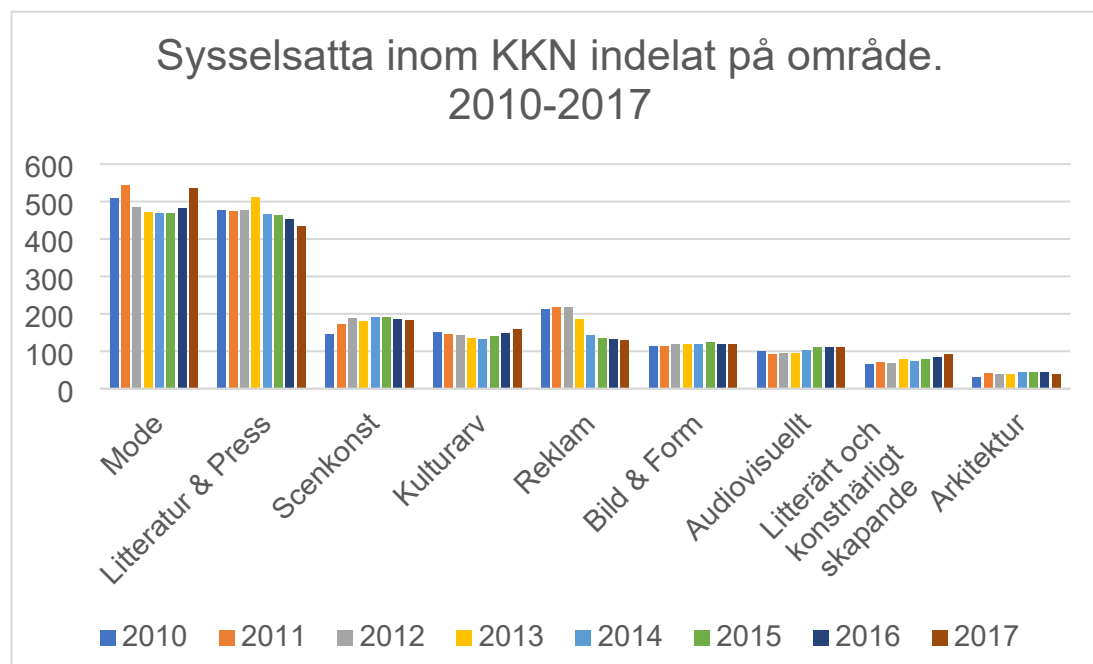
Antal verksamheter inom kulturella och kreativa näringar i Jämtlands län, 2010-2016

Antal verksamheter inom kulturella och kreativa näringar i Jämtlands län, 2010-2016								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Förändring 2010-2016
Jämtlands län totalt	1136	1177	1207	1219	1239	1259	1264	128
Arkitektur	23	27	26	26	27	29	30	7
Audiovisuellt	55	61	60	62	67	69	77	22
Bild och form	224	234	251	241	232	247	246	22
Kulturarv	13	14	15	15	14	14	14	1
Litteratur och press	119	120	125	113	115	102	95	-24
Litterärt och konstnärligt skapande	184	183	177	186	189	200	210	26
Mode	205	210	206	212	216	223	215	10
Reklam	153	153	151	144	144	141	132	-21
Scenkonst	160	175	196	220	235	234	245	85

Källa: Kreametern

I tabellen ovan framkommer att antalet verksamheter inom KKN har en svag ökning mellan 2010-2016. Ökningen ligger huvudsakligen inom audiovisuell verksamhet, bild och form samt litterärt och konstnärligt skapande.

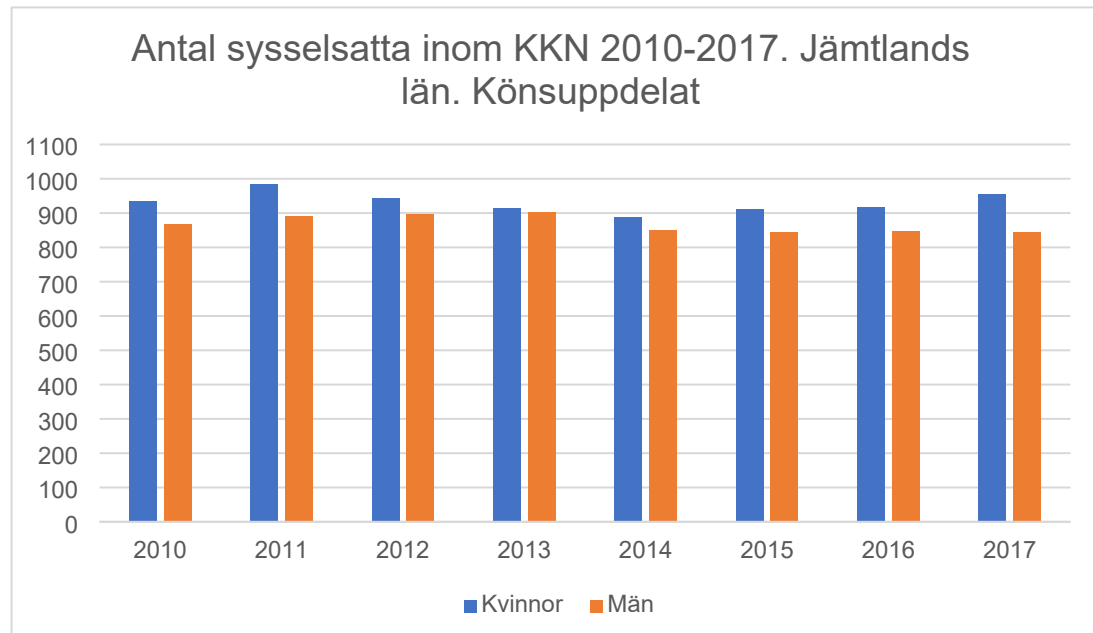
Sysselsatta inom KKN indelat på område, 2010-2017

Källa: Kreametern och Monadatabasen Jämtlands län (SCB)

I ovanstående diagram ser vi antalet sysselsatta i Jämtlands län inom KKN indelat på delbranscher, år 2010 till 2017. Totalt sätt har sysselsättningen inom KKN, 2016 - 2017 ökat med 33 personer i Jämtlands län. Ökningen ligger inom mode (54) och främst bland kvinnorna (45).

Antal sysselsatta inom KKN 2010-2017 Jämtlands län, könsuppdelat

Källa: Kreametern och Monadatabasen Jämtlands län (SCB)

I ovanstående diagram kan vi se att det är ett något högre antal kvinnor som arbetar inom KKN än det är män. Dock ser bilden annorlunda ut om vi tar bort handelskoder.

Tar vi bort handelskoderna från KKN (t ex butiker av olika slag) så är det fler män än kvinnor som är sysselsatta inom KKN. Detta gäller i stort sätt hela riket.

Det är endast två av de nio delbranscherna i KKN där det är en högre andel kvinnor som är sysselsatta (mode och kulturarv), resterande är det en högre andel män inom. Detta innebär att vi kan se samma mönster inom KKN som inom alla branscher, att män är mer spridda inom olika branscher medan kvinnorna är mer koncentrerade till ett fåtal branscher. Hur påverkar detta arbetsklimatet och utvecklingen på lång sikt?

Utifrån vilket delbransch personer i Jämtland län är sysselsatta inom, i KKN, finns dock tecken på en ökat jämställdhet inom delbranscherna under tidsperioden 2010-2017. T ex är antalet män som är sysselsatta inom kulturarv nästa på samma nivå som antal kvinnor och inom litterärt och konstnärligt skapande så har kvinnorna ökat ordentligt. Även inom mode, där kvinnor dominerar, har antalet män ökat under tidsperioden 2010-2017.

Andelen utrikesfödda som var sysselsatta inom KKN 2017 var 9 procent och andelen inrikes födda var 91 procent.